

Реферування та анотування наукових текстів на заняттях з української мови для іноземців

Вінницький національний технічний університет

Анотація: У представленій статті розглянуто основні принципи навчання реферуванню і анотуванню іноземних студентів. Визначено місце реферування в системі занять з української мови.

Ключові слова: реферування, анотування, науковий текст, іноземні студенти

Abstract: In the submitted article discusses the main principles of review and annotation training of foreign students have been considered in the article. The role of review in the system of the Ukrainian language classes has been also determined.

Keywords: review, annotation, scientific text, foreign students

Основне завдання навчання українській мові як іноземній у технічному університеті - успішне опанування українською мовою як засобом навчального та професійного спілкування. Тому перед викладачами стоїть мета - навчити студентів науковому мовленню та мові спеціальності, поглибити вміння користуватися навчальною літературою з фаху та вміти висловлюватися українською мовою з питань, пов'язаних з майбутньою професією студентів.

У досягненні цього важливим є розвиток у студентів навичок аналітико-синтетичної обробки інформації, а саме: осмисленню, аналізу та оцінці змісту оригінального тексту. Але для студентів-іноземців недостатньо зрозуміти та засвоїти інформацію оригінала в цілому або частинам (аналіз), необхідно навчитися виділяти основну інформацію, стисло формулювати і представляти її в логічній послідовності (синтез), таким чином створюючи вторинний текст, необхідний для збереження, переробки та систематизації вихідної інформації. Практичний досвід доводить, що саме це завдання і є досить важким для студентів.

На думку багатьох спеціалістів, формування та удосконалення умінь смислової обробки тексту при реферуванні та анотуванні позитивно впливає на удосконалення навичок читання. Писемна фіксація реферативного тексту сприяє упорядкуванню усного мовлення. Крім того, навчання реферуванню та анотуванню - ефективний засіб удосконалення лінгвістичної компетенції іноземних студентів, оскільки згортання тексту потребує здійснення лексико-синтаксичних трансформацій, при виконанні яких студенти набувають свободу оперування різними мовними засобами, вміння вибору мовної форми, адекватної комунікативному завданню та ситуації спілкування. Знання основ реферування та анотування дозволяє швидко орієнтуватися в літературі з фаху.

Формування навичок реферування та анотування відбувається на старших курсах, коли іноземні студенти володіють українською мовою настільки, що можуть вільно працювати з науковими текстами. Але робота з текстом: виділення основної та додаткової інформації, ділення на частини за змістом, складання різних видів планів, перекази та ін., проводиться, починаючи з другого семестру підготовчого відділення.

Важливо зазначити, що процес анотування та реферування являє собою послідовну систему певних дій над інформацією первинного тексту. З боку викладача необхідне методичне керування цими діями (пошук, виділення та трансформування основного змісту тексту). Таке керування може здійснюватися безпосередньо на заняттях або позааудиторно через систему завдань до текстів.

Розглянемо методичні дії викладача та студентів при роботі з первинним текстом:

Реферування

Викладач

1. Пропонує текст для читання. Ставить мету.
2. Ставить завдання структурно-семантичного аналізу заголовку тексту.
3. Пропонує проаналізувати структуру тексту. Здійснює послідовне керування діями: при аналізованні композиції тексту, виявленні засобів зв'язку в тексті, виділенні основної інформації, виявленні висновків автора.

Студенти

1. Читають текст, усвідомлюючи мету.
2. Визначають жанр тексту за його заголовком. Формулюють основну тему первинного тексту.
3. Роблять структурно-змістовний аналіз тексту: виділяють компоненти типових моделей тексту, визначають основні частини, виявляють засоби зв'язку частин тексту, шукають висновки автора та інше.

4. Скерує дії на виділення підтем тексту з опорою на змістовну структуру тексту.

5. Пропонує представити текст у формі реферату. Звертає увагу на вибір виду реферату, засобів зв'язку та авторизації вторинного тексту.

4. Виділяють підтеми тексту, шукають основну інформацію в даних підтемах. Коротко передають зміст шляхом трансформації та узагальнення за допомогою номінативних речень. Складають план тексту.

5. Представляють текст у формі реферату: послідовно передають основний зміст тексту з узагальненням та з урахуванням композиційного ділення, згідно вимог до оформлення.

Анотування

Викладач

1. Повторює всі дії реферування, оскільки анотація пишеться на основі реферату.
2. Пропонує представити анотацію тексту з урахуванням композиції, правил оформлення та інше. Особливу увагу надає вибору засобів зв'язку та лексико-граматичних моделей.

Студенти

2. Послідовно передають інформацію (перераховують основні підтеми первинного тексту) згідно композиції та вимог до оформлення анотації.

Навчання анотуванню та реферуванню відбувається на матеріалі аутентичних текстів науково-технічного напрямку, що сприяє пробудженню пізнавальної мотивації, викликає зацікавленість та підвищує практичну цінність володіння українською мовою. У таких текстах повинна бути певна послідовність у міркуваннях та доказах, причинно-наслідкові відносини між різними поняттями, загальнонаукові засоби пізнавальної діяльності. Всі тексти, що використовуються на заняттях з реферування, повинні містити основні структурно-сміслові блоки, які необхідні для написання реферату: вступ, проблеми, способи та методи вирішення поставленого завдання та висновки. Доцільно також супроводжувати роботу з текстами передтекстовими вправами, які знімають лексичні та граматичні труднощі, корегують фонетику, дають первинне представлення словотвірних та граматичних моделей; та післятекстовими вправами, орієнтованими на роботу із змістовною структурою тексту з метою навчання написання реферату та анотації первинного тексту, а також спрямовані на опанування спеціальними синтаксичними конструкціями, стійкими словосполученнями, засобами зв'язку, характерними для оформлення реферату та анотації.

Слід пам'ятати, що анотація та реферат мають власну структуру та засоби оформлення. Наприклад, до структури анотації належать: бібліографічний опис, який містить ініціали та прізвище автора, назву першоджерела, місце видання, час публікації; та основна частина. А реферат, у свою чергу, має більш розширену структуру. А саме: вступ, який містить відомості про автора, місце та час публікації статті, тему та проблему, а також короткий зміст питань, розглянутих у статті; основну частину та висновки, зроблені автором першоджерела.

Мовні кліше та спеціальні конструкції, що використовуються для оформлення реферату та анотації, є засобами зв'язку частин тексту. Реферативні конструкції вивчаються при навчанні анотуванню та розширюються і активізуються в процесі роботи над рефератом. На заняттях доцільно запропонувати студентам зразки анотацій та рефератів, а також надати схеми-моделі анотації та реферату з використанням мовних кліше. Наприклад, на заняттях з анотування студенти мають можливість користуватися наступною схемою:

Схема-модель анотації

Стаття ... (назва у лапках, прізвище або прізвища та ініціали авторів) розміщена (опублікована) в журналі ... (назва та номер журналу, місце та час публікації).

Стаття присвячена темі (проблемі, питанню) ... У поданій статті аналізуються наступні проблеми: ... (досліджуються процеси, властивості, матеріали ...; описуються особливості, види, результати ...; дається характеристика ...).

У статті автор розглядає способи (методи, види) ...; пише про значення (результати) ...; розкриває (причини, основні положення) ...; доводить роль (значення, вплив) ...

Особливу увагу автор статті звертає на ... Ретельно розглянуто такі питання, як ...

Автор робить висновок (приходить до висновку) про те, що ...

Стаття призначена (для кого), розрахована (на кого), може зацікавити (кого)...

Враховуючи складність реферату як мовного твору, студенти працюють поетапно, переходячи від вивчення реферативних конструкцій в реченнях та в рефератах до будування власних речень, до самостійної репродукції частин реферату та тексту реферату в цілому.

Можна стверджувати, що саме реферування та анотування – один з найбільш важливих видів роботи для іноземних студентів негуманітарних спеціальностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вороніна К.В. Основи перекладацького анування та реферування текстів різних типів і жанрів: навчальний посібник / К.В. Вороніна – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. – 120с.
2. Давыдова Э.В. Обучение иностранных студентов аннотированию научных текстов в российских технических университетах. *Гуманитарный вестник*, 2013, вып. 2 (4). URL: <http://hmbul.bmstu.ru/catalog/lang/ling/40.html>
3. Лутовинова В.І. Реферування як процес мікроаналітичного згорання інформації: практи. посіб. /В.І.Лутовинова; наук. Ред. Г.М.Шведова-Водка; АПН України, ДНПБ України ім. В.О.Сухомлинського. – К., 2007..
4. Ротова Н.В. Обучение реферированию и аннотированию студентов неязыковых вузов [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://repo.uira.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/726/1/N_%20Rotova.pdf
5. Трофимова И.Д. Обучение письменному реферированию текстов периодической печати // Вестник Бурятского государственного университета [Текст]. - Улан-Удэ: Изд-во БГУ, 2008, №15 - С.285.

Горчинська Людмила Володимирівна – старший викладач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.

e-mail: amila5@ukr.net

Horchinska Lyudmila Volodymyrivna – Senior Lecturer of the Linguistics Department of Vinnytsia national technical university, Vinnytsia.

e-mail: amila5@ukr.net